

ДИПЛОМАТІЯ ОЧИМА ЖУРНАЛІСТІВ

Михайло Сорока

Європейські екзамени Угорщини і їхнє відлуння в Україні

Народився 6 лютого 1948 р. у селі Романів на Волині. Закінчив факультет журналістики Київського держуніверситету ім. Т. Г. Шевченка. Трудову і творчу діяльність почав у 1966 р. в ківерцівській районній газеті. Працював кореспондентом, завідувачем відділу газети «Радянська Україна», заступником редактора студентської газети «Горизонт». З 1 вересня 1990 р. — головний редактор газети «Урядовий кур'єр». Нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня, Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР. Заслужений журналіст України. Лауреат журналістської премії «Незалежність».

Європейський Союз, про який так багато говорилось і говориться в Україні, уже на нашому західному кордоні. Відразу три держави, з якими межує Україна, — Польща, Словаччина і Угорщина — з першого травня 2004 року офіційно входять до цього заповітного, бажаного для нас, але поки що недосяжного європейського об'єднання країн і народів.

Із вступом до ЄС трьох згаданих країн-сусідок (а до них треба додати і три прибалтійські країни — Латвію, Литву та Естонію) перед Українською державою постали нові геополітичні, економічні, соціальні та інші проблеми й реалії. Які найсуттєвіші і найскладніші з них? Які процеси відбуваються нині в країнах Східної Європи, котрі стали членами Євросоюзу? Яким є і буде відлуння цих процесів в Україні? Ці та інші питання розглядаються у пропонованій публікації на прикладах українсько-угорського співробітництва та його перспектив

у нових умовах. Діалоги автора з відомими в Угорщині політиками і господарниками, керівниками міністерств і відомств відбувалися на межі 2003—2004 років, за лічені місяці до вступу Угорщини до Європейського Союзу.

«Хай живе Перше Травня!»

Ні, цей добре знайомий нам з радянських часів заклик у цьому разі зовсім не стосується свята Міжнародної солідарності трудящих. Ми згадали його лише тому, що у більшості своїй угорці з нетерпінням чекають і щиро вітають вступ своєї країни до ЄС, який якраз і відбудеться у 2004 році в день першого травня. Ми не знаємо, чи пройдуть на честь цієї події в Будапешті та інших містах Угорщини першотравневі демонстрації, але в тому, що вона стане вікопомним поворотом в історії держави і долях її громадян — сумніву немає.

Погоджуючись із цим, державний секретар Міністерства економіки і транспорту Угорщини Георгій Гіліан виділяє три основні екзамени, які має «скласти» Угорщина у зв'язку із вступом до ЄС. Перший — з економіки. Він навіть уточнює — з реальної економіки. До нього, вважає наш співрозмовник, країна цілком готова. Угорська економіка вже давно тісно зв'язана з Євросоюзом.

Інший відповідальний екзамени — у сфері права. Держсекретар і тут робить уточнення: у сфері правової гармонізації та інституційної системи. Тут Угорщина теж майже готова.

Окремо виділив Георгій Гіліан екзамени, який має скласти при вступі до ЄС малий і середній бізнес Угорщини. Його ще належить зміцнити. Однак це завдання стояло б перед країною, якби вона й не приєднувалася до Євросоюзу. На цьому етапі малим і середнім підприємствам надається допомога з тим, щоб вони краще підготувались до гострої конкуренції у нових умовах.

Як вплине входження країни до Європейського Союзу на угорсько-українські торговельно-економічні відносини? Відповідь на це запитання держсекретар Міністерства економіки і транспорту почав із загальної характеристики періоду, який переживає світ. Ідеться не тільки про нову ситуацію в центрі Європи, коли Угорщина і ряд інших країн вступають до ЄС, а й про те, що розширений Євросоюз великою мірою цікавиться Україною і Росією: відбувається перегляд і трансформація взаємин, контакти стають інтенсивнішими. У перспективі ці процеси

пожвавляться і прискоряться. Без сумніву, позитивно позначається вони й на угорсько-українських двосторонніх відносинах. Скажімо, нині в Угорщині митний збір на імпорт промислових товарів становить 6,5 відсотка. Коли країна увійде в ЄС, ми змушені будемо керуватися «євросоюзними» митними тарифами, а відповідно до них збір за імпортні товари становитиме три відсотки, тобто майже вдвічі менше. І це поширюватиметься й на промислові товари, які поступають в Угорщину з України. При цьому важливо, що українські експортери отримають вихід на великий євrorинок з 450-мільйонним населенням.

Із вступом Угорщини до ЄС має істотно перебудуватися її інфраструктура, передусім транспортна система. Думаю, ви розумієте, що ця перебудова не може не торкнутися і сусідніх держав, зокрема України. Один із конкретних її напрямів — реалізація проекту п'ятого європейського транспортного коридору, який проляже через ряд країн, зокрема й через Угорщину та Україну.

Ще один момент: єдиний євrorинок, як прогнозується, збільшить інвестиції в угорську економіку. Так само можна прогнозувати, що інвестори спрямують свою увагу і на сусідню Україну.

Звідки йдуть інвестиції?

Щоб уявити, який складний, але впевнений ривок зробила Угорщина за тринадцять «постсоціалістичних» років, аби реально претендувати на членство у ЄС, хоча б коротко нагадаємо, якою була на рубежі 80—90-х років економіка країни. Якщо казати точніше, в Угорщині тоді склалося, як мінімум, дві економіки. Перша — офіційна. Заводи, колективні сільськогосподарські підприємства працювали, люди отримували заробітну плату і навіть премії незалежно від того, чи вироблена ними продукція була конкурентною на світовому ринку. Навіть найуспішніші галузі виживали тільки тому, що їх підтримувала економіка Радянського Союзу.

Паралельно існувала друга економіка: у вільні від основної роботи години, переважно у вихідні дні, багато угорців, працюючи у поті чола, часто заробляли більше грошей, ніж за весь робочий тиждень. Додаткова праця, лавірування в рамках закону і поза ним, «творчий підхід» при сплаті податків стали загальноприйнятими всім суспільством нормами. У результаті в Угорщині ще за часів Я. Кадара були здійснені кроки до

вільного підприємництва і ринкової економіки. Угорщину тоді називали «вільним бараком соціалістичного табору», оскільки життя в ній було порівняно з іншими країнами соціалізму дещо краще і вільніше. Правда, загальна економічна картина, як і в усьому «таборі», була невесела: валютні запаси у квітні 1990-го року досягли найнижчої, кризової позначки, внутрішня заборгованість держави сягнула 1300 мільярдів форинтів, а зовнішня — 21 мільярда доларів.

Як удалося Угорщині здійснити за 13 років вражаючий ривок із цієї ситуації? Це питання складне й багатопланове. У розмові з Ласло Черненскі, керівником департаменту Міністерства економіки і транспорту Угорщини, ми торкнулися тільки одного його аспекту — залучення для реформування угорської економіки іноземних інвестицій. Одразу зазначимо, що йдеться про величезні як для десятимільйонної Угорщини інвестиційні кошти — тридцять мільярдів доларів. Нас передусім цікавив рух інвестицій між Україною і Угорщиною. За офіційними даними, в Угорщині діє вісім українських інвесторів, сума їхніх капіталовкладень становить 823 тисячі доларів США. Мізерна, певна річ, сума, якщо врахувати, що наші країни — сусідки.

— Можу сказати, що Україна не входить у 25 найбільших інвесторів в угорську економіку, — сказав Ласло Черненскі.

Державою-лідером, зазначив наш співрозмовник, є Німеччина. Тому певний спад у надходженні інвестицій в останній час пояснюється, зокрема, уповільненням темпів економічного зростання у ФРН. Великим інвестором є порівняно невелика Голландія — у 2002 році з країни тюльпанів надійшло інвестицій на загальну суму 483 мільйони євро.

Чи є серед двадцяти п'яти провідних країн-інвесторів Росія? Так, вона входить у це число, відповів керівник департаменту. Російські інвестиції є у нафтовій, газовій, хімічній промисловості, в Угорщині представлений один з російських банків.

Законодавство Угорщини сприяє широкому залученню інвестицій. Ще за часів соціалізму, у 1972 році, був прийнятий закон, який дозволяв створювати на території країни змішані підприємства. У 70—80-ті роки діяло близько ста таких підприємств. Звичайно, вони не мали капітальної бази і великих обсягів виробництва, але важливий уже сам факт їхньої діяльності. А коли виникла колосальна зовнішня заборгованість, в Угорщині вже не було іншого виходу, як відкрити свою економіку.

У чеканні стабільності

Про українські інвестиції в угорську економіку ми вже говорили, відзначивши, що вони мізерні. А який розмір угорських інвестицій у нашу економіку? Вони, згідно з офіційною статистикою, становлять 53 мільйони доларів США, тобто майже у 65 разів вищі. На перший погляд, факт відрадний. Але ця цифра явно тьмяніє перед іншою. Як з'ясувалося під час нашої зустрічі із заступником виконавчого директора Угорського товариства з розвитку торгівлі та інвестицій (ІТДН) Петером Шпаником, угорські інвестиції в сусідню Румунію, населення якої удвічі менше, ніж в Україні, становлять майже вісімсот млн доларів США.

Чому угорський капітал не поспішає в Україну? Відповідаючи на це запитання, наш співрозмовник зазначив, що Україна має високий потенціал економічного розвитку. Але для іноземного підприємця, у тому числі угорського, найголовніше — прозорість правової і врегульованість економічної систем, а також безпечність ведення бізнесу. У вас дуже часто змінюються закони, правова база підприємництва. Це вносить нестабільність у сферу бізнесу, невпевненість іноземних підприємців у перспективах своєї діяльності в Україні.

Для прикладу: в Угорщині закон про створення господарських товариств, підприємств і фірм був прийнятий ще у 1988 році. І відтоді не змінювався. До нього за п'ятнадцять років було внесено одну-єдину поправку: статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю з мільйона форинтів був підвищений до трьох мільйонів.

Але я вважаю, сказав Петер Шпаник, що Україна може сподіватися на більшу зацікавленість угорських інвесторів. Як і Угорщина — українських.

Прогнози свідчать, що з приєднанням Угорщини до ЄС, на країни-учасниці Євросоюзу припадатиме 80 відсотків нашого зовнішнього товарообігу. Але є ще решта 20 відсотків. І ми зацікавлені, щоб географія наших торговельно-економічних зв'язків розширювалася не тільки на Захід. Із цього погляду Україна розглядається як один із пріоритетних напрямів.

Наше товариство виділяє тут для себе два завдання. По-перше, забезпечити угорських підприємців потрібною інформацією про Україну, її законодавство та економічний потенціал. По-друге, організувати виставки, подібні до тієї, яка відбулася на-

прикінці вересня 2003 року, а також зустрічі підприємців обох країн. Особисто я, сказав Петер Шпаник, був би дуже радий, якби на веб-сторінці товариства з'явилася рубрика про Україну, яка б знайомила з інвестиційним кліматом і можливостями вашої країни.

У двох іпостасях

Тібор Дябронка, як мало хто в Угорщині, знає український ринок. По-перше, вчився колись у нас і відтоді має тут багато друзів і знайомих. По-друге, його фірма Маспід Рейл давно й активно працює в Україні. По-третє, Тібор Дябронка обраний керівником угорсько-української секції Торгово-промислової палати Угорщини.

Секція, розповідає він, була заснована у 2001 році. Але вона підпорядкована не центральному офісу Палати, а її регіональному відділенню у прикордонній з Україною області Сабоч Сатмар Берег. Мета секції подвійна: з одного боку, згуртувати ті всі угорські підприємства, які цікавляться Україною, забезпечуючи їх потрібною інформацією про ваш ринок, з другого — стимулювати взаємовигідний розвиток підприємництва на регіональному рівні. Секція нині налічує понад 250 членів.

— Колективних?

— І колективних, й індивідуальних. Тут треба зауважити, що кілька років тому в Угорщині прийнято рішення, що членство у Торгово-промисловій палаті не є обов'язковим. Отже, це добровільне об'єднання. Ті, хто є членом палати, за бажанням, можуть входити і до нашої секції. Вона об'єднує тих, хто уже працює в Україні, або прагне до цього. Ми отримуємо відповідну ґрунтовну і всебічну інформацію. Передусім, від офіційних представників нашої держави в Україні. Особливо нам допомагають радник з економічних питань Посольства Угорщини в Україні Тамаш Беркі, представництва ІТДН у Києві та Торгово-промислової палати в Ужгороді.

— Чи є в Ужгороді аналогічна вашій секція Торгово-промислової палати України?

— Так, є. Її очолює пан Гецько. З нею ми співпрацюємо дуже тісно. І не тільки шляхом взаємообміну діловою інформацією, а й завдяки організації зустрічей бізнесменів обох країн, спільних форумів, конференцій тощо. Вважаю, що ми заклали добрі основи для взаємовигідних контактів. Тепер починаєть-

ся новий етап їхнього плідного розвитку. Хотів би відзначити і значні зусилля в цьому Посольства України в Угорщині. Так, з ініціативи pana Василя Дурдинця (на жаль, місія його як посла нещодавно завершилася) ми підготували двомовне і, так би мовити, двостороннє видання: в угорському томі йтиметься про економічні умови, інвестиційний клімат, законодавство України, а в українському — аналогічна інформація про Угорщину.

— Чи були ви на угорській виставці в Києві?

— Так. Причому у двох якостях: як керівник фірми і як голова секції.

Перспективи «європейського колгоспу»

Отже, питання, бути чи не бути Угорщині в Європейському Союзі вже давно не дискутується, адже майже вісімдесят відсотків угорців на загальнонаціональному референдумі дали на нього чітку й однозначну позитивну відповідь. Нинішня полеміка пов'язана головним чином із тим, що і як треба зробити, аби цей крок став якомога безболіснішим і продуктивнішим. З цього погляду особливу, підвищену увагу викликають проблеми угорського села. Які його перспективи у «європейському колгоспі»? Чи вистіть угорський сільгоспвиробник у гостроконкурентній боротьбі на агропромисловому ринку ЄС? З чим іти на цей ринок? Подібних питань чимало. Як і суджень щодо їхнього вирішення. Є навіть крайня точка зору: «В ЄС нас чекає крах!» З нею я мав змогу ознайомитися з плакатів і транспарантів, виставлених групою аграріїв біля входу в Міністерство сільського господарства і регіонального розвитку Угорщини. До кого ще апелювати селянам, як не до відомства, якому «на роду написано» бути провідником державної політики в агропромисловому секторі і захисником інтересів угорського села?

Власне, а що являє собою постсоціалістичне угорське село? Хто в ньому власник сільгоспугідь і головний виробник? У моїй розмові з керівником цього відомства, міністром Імре Неметом з'ясувалося, що законодавчі основи реформування сільського господарства Угорщини були створені ще на початку дев'яностих років минулого століття. Приватизація на селі проходила тоді двома напрямками. Перший — видача компенсаційних чеків. Їх отримували ті громадяни, які в соціалістичний період втратили свої земельні ділянки, виробничі цехи, сільгосппреманент, іншу власність. Вони одержали право взяти участь в акціях з прива-

тизації землі безпосередньо за чеками. Що ж стосується членів колективних господарств, то між ними розподілялися земельні ділянки з розрахунку до гектара площі на кожного. З цих двох напрямів і склалося коло господарів сільськогосподарських угідь: воно охоплює 2,5 мільйона землевласників. У середньому на кожного з них припадає 2—2,5 гектара землі.

— Якщо ж говорити про сільгоспвиробництво, то в ньому домінує орендна форма, — зазначив міністр. — Землю здебільшого обробляє не власник, а той, хто її орендує.

— І який відсоток сільськогосподарської продукції виробляють орендарі?

— Майже 75 відсотків. Навіть п'ятнадцять великих агрофірм, як і решта колективних господарств, працюють на орендованій землі, бо за угорським законодавством вони не мали права на придбання сільгоспугідь. Водночас у законі про землю були передбачені умови заохочення стабільного господарювання на землі і розвитку сільгоспвиробництва. Враховано це і в податковій системі: ми заохочуємо і стимулюємо власників до того, аби здавати свою землю в оренду. Якщо, скажімо, вони здають більше, ніж на п'ять років, то, в такому разі звільняються від сплати податку від оренди.

— Скільки залишилось в Угорщині колективних господарств і яку частину сільгоспугідь вони орендують? Хто ще господарює на землі?

— Сьогодні в країні працює 8700 колективних господарств. Вони обробляють сорок відсотків сільськогосподарських угідь. Другим за величиною є індивідуальний сектор виробництва. Індивідуальною підприємницькою діяльністю займається 25 тисяч виробників. Решта — сімейні господарства.

— У Євросоюзі угорських землевласників і сільгоспвиробників чекають «правила гри», до яких ще належить пристосуватись. А поки що селяни керуються законами і нормами, створеними за останнє десятиліття в Угорщині. До них, як нам відомо, належить і система дотацій та субсидій. Кого вона охоплює?

— Кількість тих, хто звертався до держави за дотаціями, чимала — 228 тисяч. Причому підтримуються не тільки великі господарства, а й дрібні, зокрема сімейного типу. Ми видали мільйон посвідчень, які надають малим господарствам право на державні дотації та субсидії при виробленні й реалізації своєї продукції.

Відносини на аграрному ринку в Угорщині врегульовані законом. Втручання держави відбувається лише тоді, коли виникає надлишок продукції у якійсь аграрній галузі та проблеми з його реалізацією. Існують каси на підтримку тих, хто зазнає збитків. Держава поповнює ці каси, допомагаючи покривати збитки.

Окрім попередньо згадуваних форм підтримки, діє також пряма фінансова допомога безпосередньо виробникам. Вона має різне спрямування й адресність. Скажімо, у рослинництві — на підтримку родючості землі, у тваринництві — на ветеринарне забезпечення. Ще одна категорія — підтримка різноманітних проектів у капітальному будівництві на селі.

Згідно з Копенгагенською угодою, яку підписала й Угорщина, на пряме субсидіювання аграрного сектору економіки держава може виділяти 25 відсотків від його потреб. Щоправда, Угорщину, яка лише вступає до ЄС, чекає перехідний період: тільки в 2013-му, тобто через десять років, ми досягнемо того рівня вимог, який існує у Європейському Союзі.

— Чи підтримує держава сільгоспвиробника шляхом регулювання цін на сільськогосподарську продукцію?

— Угорщина однозначно вибрала ринкові відносини і належить до країн з відкритою економікою. Політика ціноутворення у нас така ж, як і у Європейському Союзі. Як приклад назву 2002 рік. Він був несприятливий для сільгоспвиробників. Особливо в землеробстві. Урожай зернових порівняно з попереднім 2001 роком зменшився на 23 відсотки. Але ціни на зернові, зокрема на пшеницю, через це не підвищилися, залишилися низькими, на рівні цін у ЄС. А от у 2003 році інша ситуація: погодні умови виявилися не дуже сприятливими не лише в Угорщині, а й у більшості країн Євросоюзу. У зв'язку з цим спостерігається підвищення цін на зернові культури на ринку ЄС, а, отже, і в Угорщині.

— Підвищення на скільки?

— Приблизно на тридцять відсотків. Навіть із цих двох прикладів можна судити, як тісно пов'язане сільське господарство Угорщини з агропромисловим комплексом країн усього Європейського Союзу. Вплив євrorинку відчувається практично в усіх галузях виробництва сільгосппродукції та її переробки.

— Яка Ваша оцінка цього впливу?

— Позитивна. Звичайно, не бракує і проблем, складних ситуацій. Наприклад, цього року гостра проблема виникла у ви-

робництві та збуті свинини. Виробники цієї продукції зазнали збитків на значну для угорських масштабів суму — майже вісім мільярдів форинтів (приблизно 35 мільйонів доларів).

Але що цікаво: з країнами ЦЕФТи, тобто Міжнародної угоди вільної торгівлі, у нас щодо цін і товарообігу в аграрному секторі проблем більше, ніж з Європейським Союзом.

— Що чекає сільське господарство Угорщини після офіційного вступу країни до ЄС?

— Це складне, багатопланове питання. Відповідь на нього дасть життя, повсякденна практика. Хотів би лише зазначити, що всі умови і критерії в торгівлі визначатимуться в Брюсселі. Іншими словами, Угорщина не зможе в цьому плані йти своїм окремим шляхом, не в ногу з ЄС.

Загалом я вважаю, що із вступом Угорщини до ЄС її сільське господарство матиме кращі умови для розвитку.

— Отже, майбутнє Угорщини, зокрема і її села, пов'язане з Європейським Союзом. Чи означає це віддалення (певна річ, економічне, а не географічне) від України? Як вплине вступ вашої країни до ЄС на українсько-угорську торгівлю і економічну співпрацю? Запитуємо у Вас про це ще й тому, що ви є співголовою міжурядової українсько-угорської комісії з торговельно-економічного співробітництва.

— Звичайно, Угорщина зобов'язана буде керуватися в торгівлі з іншими країнами тими нормами і вимогами, які чинні в Євросоюзі.

Але я хотів би наголосити, що угорська сторона заявляє про свої тверді наміри і прагнення продовжити по висхідній розвиток торговельно-економічних відносин з Україною. Наше входження до ЄС не може цьому перешкодити.

Більше того, Угорщина прагне стати сполучною ланкою між Україною і Європейським Союзом і завжди підтримуватиме її курс на євроінтеграцію.

Щодо аграрних секторів обох країн, то між ними існують і підтримуються давні взаємовигідні й плідні контакти. Причому, успішно практикується спільне вирощування в окремих регіонах України кукурудзи. Є хороші приклади співробітництва і в галузі тваринництва. Останнім часом в Угорщині побувало сорок делегацій з України, які вивчали досвід угорських тваринників. Надзвичайно активною є співпраця в галузі селекції, обміну технологіями, підготовці спеціалістів для сільського

господарства обох країн. Потрібно також виділити і такий напрям співробітництва, як організація виставок. Показовим прикладом може слугувати Міжнародна виставка в Києві з 3 по 7 червня 2003 року, у якій взяв участь цілий ряд підприємств Угорщини.

За нашим висновком, Україна має хороші шанси розвивати експорт сільгосппродукції, оскільки її територія екологічно чиста.

— Відверто кажучи, висновок несподіваний. Цікаво, на чому він ґрунтується?

— Йдеться про помірне, менше, ніж в інших країнах, використання в сільському господарстві України міндобрих та іншої хімії.

Нашому співробітництву сприяє і доволі ґрунтовна договірно-правова база. Вона охоплює цілий ряд договорів і угод, у тому числі двосторонні угоди щодо захисту рослин (1995 р.) і з питань взаємодії у ветеринарній сфері (1998 р.). Отож, нам ніхто і ніщо не заважає поглиблювати і розширювати взаємовигідні зв'язки. І вступ Угорської Республіки до Європейського Союзу, на моє глибоке переконання, цьому не буде перешкодою. Навпаки, у перспективі ці зв'язки тільки сприятимуть зміцненню економічних позицій вашої країни на Європейському континенті.

Інвестора треба поважати

Про наслідки вступу Угорщини до Європейського Союзу для двосторонніх відносин і нинішній їх стан — розмова з економічним радником Посольства Угорської Республіки в Україні Тамашем Беркі.

— Сталася очікувана з острахом подія — запроваджено візи для в'їзду до Угорщини. Чи трапилася катастрофа в русі між нашими країнами?

— Власне, візовий режим — це не моє питання. Хоча воно мене, звичайно, безпосередньо торкається, бо економічні відносини без перетину кордонів не розвиваються. Можу сказати, що в нас нічого непоправного не сталося. А тому що все-таки певні побоювання були, ми намагалися зробити так, щоб ті ділові люди, яким неодмінно треба було поїхати до Угорщини, могли це без проблем зробити. Тим українцям, які мають бізнесові справи в нашій країні, віза видається протягом одного дня. Причому візи багаторазові і довготривалої дії. Чув, що були певні

ускладнення на кордоні, але й там колапсу не було. У нас же в Києві великих черг біля посольства немає.

По-друге, завчасно були акредитовані туристичні бюро, з якими проведено відповідну роботу. Сформувавши для поїздки групу, їхні агенти беруть на себе оформлення віз, а тому кожному туристові немає потреби приходити до нас.

— Це ще, однак, не жорсткі шенгенські вимоги, а поки що м'який режим перетину кордону. Та рано чи пізно Угорщина приєднається до Шенгенської угоди.

— Я думаю, що в нас є мінімум три роки для того, щоб пристосуватися до таких умов. Певно, через якийсь час перевірка буде прискіпливішою. Бо правила шенгенського режиму встановлюються не Угорщиною, а учасниками угоди. Та якщо люди дотримуються встановленого порядку, не порушують закони, то, я певен, і через три роки вони зможуть у нас так само безпроблемно одержати візу, як і тепер.

— Про які тенденції в наших двосторонніх економічних відносинах можна говорити?

— На одній із конференцій ще в 2000 році я сказав, що угорсько-українські економічні відносини розвиватимуться вищими темпами, ніж економіка обох країн. Загальний обсяг двосторонньої торгівлі за десять місяців 2003 року становив понад 851 мільйон доларів США і значно перевищив торішній. Угорщина не має такого іншого партнера, як Україна, з яким в останні чотири роки поспіль приріст торгового обігу був би більшим за 30 відсотків.

Ми перебуваємо в першій десятці — це точно, а може і в першій п'ятірці найважливіших торговельних партнерів України. Для десятимільйонної Угорщини це дуже почесне місце. І Україна є для неї цінним і важливим ринком. Так само цінним і важливим ринком для України є й Угорщина.

— Ми спостерігали сплеск у торгівлі між нашими країнами в 1995 році, а потім певний спад, очевидно, пов'язаний з російським дефолтом...

— Тут інші причини. Якщо пригадати зміну курсу української валюти і накласти його на графік товарообігу, то можна було б побачити справжню причину цього явища. Тоді відбулась девальвація української валюти. І товарообіг 1995 року був таким високим саме через те, що гривня була дуже переоцінена. Крім того, вплинули на цей показник деякі перекоси в номенк-

латурі обміну, які штучно збільшили його грошовий еквівалент. Якби це можна було прибрати з діаграми, ми чітко побачили б реальну тенденцію у двосторонній торгівлі: падіння в 1990—1993 роках, після чого вона стала підійматися, хоч ВВП України ще продовжував зменшуватись і почав зростати тільки з 1999 року.

Отже, характеризуючи наші економічні відносини, я можу сказати, що незважаючи на труднощі, які є в економіці обох країн, вони стабільно розвиваються, і я не бачу причин, які заважали б цьому й у майбутньому.

— Починаючи з травня 2004 року, в Угорщині почнуть діяти правила Європейського Союзу. Як вони вплинуть на наші двосторонні відносини?

— Можливо, зменшаться темпи приросту взаємної торгівлі. Але її обсяг, я абсолютно впевнений, все одно буде збільшуватися. Бо структура обміну вигідна для обох сторін. Для нас особливо важливі поставки з України електроенергії і газу, який ви одержуєте з Туркменії. У цій товарній групі Україна має значну перевагу. Приблизно рівновага в торгівлі переробленою продукцією, або напівфабрикатами. Ще одна дуже велика група — машини та обладнання. Тут невеликий плюс має Угорщина, чії вироби надходять і як капіталовкладення. Важливо зазначити, що в структурі нашого товарообміну майже немає товарів, на які Євросоюз встановлює квоти.

Україна виграє від того, що Угорщина приєднається до ЄС. Тому що ряд товарів, які експортуються вами, матимуть менше митне навантаження. А все інше залишиться таким самим, як тепер. Адже ми вже давно працюємо за правилами ЄС: дві третини угорського експорту йдуть до країн цієї спільноти. І ті українські бізнесмени, які працюють нині в Угорщині, також працюють за нормами ЄС. У нас немає винятків з цих правил, і ніхто не може одержати якісь пільги чи «полегшений» режим. Мають бути однакові для всіх умови — умови найбільшого сприяння.

З травня 2004 року український товар, який потраплятиме до Угорщини, опинятиметься на спільному ринку ЄС. Якщо він був конкурентоспроможним на нашій території до того, то він залишиться таким і після того. Ніяких нових правил щодо українських товарів застосовуватися не буде. Це дуже важлива інформація, і я хочу, щоб українські ділові кола це знали.

— Які переваги, крім згаданих вами, може одержати Україна від вступу Угорщини до ЄС?

— Угорсько-український кордон стає східним кордоном Євросоюзу. Сюди має прийти вся зовнішня інфраструктура ЄС — банки, страхові компанії, експедитори... Це потягне за собою будівельні фірми. Не треба забувати про унікальність нашого кордону. У цьому місці на залізничному полотні вузька колія змінюється на широку. Отже товар треба не просто пропустити через кордон, його треба перекласти. Цю ситуацію можна використати для розвитку послуг щодо складування оптових партій і подальшого розсортування товару по напрямках. Усе зазначене може дати серйозний поштовх розвитку регіону. Ми добре пам'ятаємо, як багато одержали наші західні райони від приєднання до ЄС Австрії.

Другий момент. Якщо якась українська компанія має базу в Угорщині, вона може звідси працювати на всі країни Європи. Без будь-яких перешкод вона може завантажити свій товар і везти його для реалізації куди завгодно.

Третій момент. На українському боці й далі на Схід працюють багато машин і обладнання, закуплених в Євросоюзі. Їх потрібно якимось чином споряджати запасними частинами. Певен на сто відсотків, що компанії-виробники будуватимуть склади саме в цій зоні. Те саме стосується машин, які Україна поставляє на Захід.

Гадаю, що для початку вже й переліченого мною досить.

— Що ви хотіли б побажати українським бізнесменам, які очікують якихось змін у зв'язку із вступом Угорщини до ЄС?

— Перше — не боятися. Друге — вчитися. Вчитися грати за великими правилами. Третє — використовувати можливості, пробувати знайти своє місце в бізнесовому середовищі Європейського Союзу. Запевняю, що серед угорських ділових людей вони знайдуть надійних партнерів.

— Чому такі незначні угорські інвестиції в економіку України? Тільки близько 50 мільйонів...

— Для мене така статистика також не дуже приємна. І вона змушує поговорити про інвестиційний клімат. Це те, чим я не можу похвалитися, працюючи в Україні. З одного боку, хотілося б, щоб більше угорських бізнесменів приходило сюди. З іншого, я завжди вважав, що інвестор, вирушаючи за кордон, повинен мати правдиву інформацію про те, які там існують поряд-

ки. Якщо я намалюю якусь райдужну картину, а він побачить тут протилежне й піде назад ні з чим, то такий факт перевербує багатьох ділових людей. Бо інформація про невдачі поширюється зі швидкістю звуку. А про позитивні результати говорять неохоче. Це бізнес, і ніхто не хоче мати собі конкурента.

Я вже кілька разів говорив і ще раз повторю: інвестора треба поважати. На жаль, в Україні інвестора не всі люблять. Де-хто вважає його дійною коровою. Інвестора не можна доїти. Йому треба створити умови, і він віддаватиме «молоко» самостійно з того часу, як почне працювати. Справжній інвестор справно сплачує податки, створює робочі місця, своєчасно видає зарплату. І випускає товар на території України. Але якщо до нього з самого початку «в гості» приходять не партнери, а представники контролюючих організацій, то він почуватиметься дуже незатишно.

Те, що я тепер сказав, мені боляче говорити. Я б з великим задоволенням сказав би, що це не так. Але не одна і не дві угорські фірми, які працюють тут, говорять мені при зустрічах саме про це.

— У Закарпатті великий прошарок угорського населення. Й історично цей край тісно пов'язаний з вашою країною. Це також важливий фактор для розвитку наших двосторонніх відносин.

— Безумовно. Мабуть, ви знаєте, що нині йде розробка спільного комплексного плану розвитку прикордонної зони. До тієї транспортної складової, про яку я згадував, можна додати ще й туристичну. Здійснюється реабілітація басейну річки Тиси. Якщо зробити це вміло, то в цьому регіоні можна запропонувати умови для відпочинку, не гірші ніж в австрійських Альпах чи чеських Татрах. Тому що тут є унікальна можливість сполучити рівнинний туризм з високогірним. Це завдання для туристичних організацій обох країн.

А на закінчення хочу сказати, що шукати можливості для дальшого розвитку наших економічних взаємовідносин мають не тільки бізнесмени, а й чиновники. Я бачу їхні функції передусім у тому, щоб усувати перешкоди на шляху ділових людей. Не бізнесом займатися. Це не їхня справа.